

Pentatlon İlkesi Bağlamında Şarkı Çevirisi Üzerine Bir Değerlendirme: *High School Musical 2*

ARŞ. GÖR. GÜNEŞNAZ KURU PAZARLIOĞLU* – PROF. DR. ARSUN URAS**

Öz

Şarkı çevirisi, barındırdığı metinsel ve müzikal özellikleri nedeniyle çok katmanlı bir değerlendirme gerektirmektedir. Şarkı çevirisi alanında önemli çalışmalar kaleme alan Peter Low, metin düzeyinde *çeviri*, *uyarlama* ve *yerine koyma* çeviri stratejilerini ortaya koyarken (2013), melodi düzeyinde ise şarkının daha karmaşık yapısı nedeniyle Pentatlon İlkesini ileri sürmüştür (2005). Low, şarkı çevirmenini pentatlonda yarışan bir atlete benzetmiş ve *söylenebilirlik*, *anlam*, *doğallık*, *ritim* ve *kafiye* alanlarında en iyi skora ulaşmaya çalıştığını ifade etmiştir. Bunun sonucunda, söz ve müziğe atfedilen öneme göre çeviriye yönelik “sözmerkezci” ve “müzikmerkezci” gibi kavramlar ileri sürmüştür. Bu doğrultuda, 2007 yılında yayınlanan *High School Musical 2* müzikal filmindeki *You Are The Music in Me* adlı şarkı ile Türk müzik dizgesine *İçimdeki Müzik Sensin* adıyla kazandırılan şarkı çalışmanın bütüncesini oluşturmaktadır. Özgün parçanın yer aldığı ve filmle aynı sene piyasaya sürülen *soundtrack* albümü *The American Music Awards* kapsamında “Yılın *Soundtrack* Albümü” ödülünü kazanmıştır. Ayrıca erek dildeki parça, yerli dizgede büyük bir başarı elde etmiş ve bu başarı sayesinde Walt Disney’in üçüncü filmdeki şarkıları Türkçe dublajla seslendirmesine yol açmıştır. Düet ve hatta koro şeklinde söylenen *You Are The Music in Me*’nin Türkiye’de sadece tek bir şarkıcı Keremcem tarafından seslendirilmesi, şarkının erek kültürde popülaritesini arttırmasının yanı sıra bu çalışmanın bütünce seçiminde de rol oynamıştır. Bu bağlamda, kaynak ve erek şarkının dilsel öğeleri çeviri stratejisi açısından değerlendirilirken, melodi niteliği de Low’un Pentatlon İlkesi doğrultusunda karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Sonuç olarak *High School Musical 2*’da yer alan ve Türkçeye çevrilen *İçimdeki Müzik Sensin* parçasının sözmerkezci-müzikmerkezci spektrumdaki yeri araştırılmış, müzikmerkezci bir çeviri yapıldığı gözlemlenmiştir.

Anahtar sözcükler: şarkı çevirisi, Pentatlon İlkesi, *High School Musical 2*, sözmerkezci, müzikmerkezci

An Analysis on Song Translation within the Context of The Pentathlon Principle: *High School Musical 2*

Abstract

Song translation requires a nuanced evaluation due to its textual and musical components. Peter Low, a key figure in this field, proposed strategies like *translation*, *adaptation*, and *replacement* for lyrics (2013) and introduced the Pentathlon Principle (2005) to address songs' complex structures.

* İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı, gunesnaz.kuru@istanbul.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7356-5430.

** İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Fransızca Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı, auras@istanbul.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-8266-2822.

Gönderilme Tarihi: 8 Aralık 2024

Kabul Tarihi: 10 Şubat 2025

This principle compares the translator to a pentathlete balancing five criteria: *singability*, *meaning*, *naturalness*, *rhythm*, and *rhyme*. Furthermore, "logocentric" and "musico-centric" approaches emerged, focusing on the relative importance of lyrics and music. This study examines *You Are The Music in Me* from *High School Musical 2* (2007) and its Turkish adaptation *İçimdeki Müzik Sensin*. The original song, part of an award-winning soundtrack, gained immense popularity, prompting Walt Disney to dub songs from the sequel into Turkish. Performed as a duet and chorus in the original, the Turkish version features a solo performance by Keremcem, boosting its appeal in Turkey and influencing this study's focus. The research evaluates the linguistic elements of both versions in terms of translation strategies and compares their melodic qualities using Low's Pentathlon Principle. Ultimately, it situates *İçimdeki Müzik Sensin* within the logocentric-musico-centric spectrum and it was observed that a musico-centric translation was made.

Keywords: song translation, Pentathlon Principle, High School Musical 2, logocentric, musico-centric

GİRİŞ

Şarkı çevirisi çalışmaları günümüzde ilgi çeken bir çeviribilim alanı haline gelmiştir. Alanda kaleme alınan araştırmalara katkı sağlamak amacıyla bu çalışmada, dünyada oldukça geniş bir kitleye ulaşan ve High School Musical 2 filminin en bilindik şarkısı olan *You Are The Music in Me* ve Türkçe çevirisi *İçimdeki Müzik Sensin* konu edinilecektir. Bu bağlamda, dilsel/metinsel bir değerlendirme yapmakla birlikte, şarkının en önemli unsurlarından biri olan melodinin de ele alınması gerekmektedir. Bu amaçla, 2007 yılında çevrilen ve Keremcem tarafından seslendirilen *İçimdeki Müzik Sensin* adlı şarkı, Peter Low'un çeviri stratejileri ve Pentatlon İlkesine göre değerlendirilecektir.

Eğlence sektörü devlerinden Disney tarafından aynı isimli televizyon kanalında 2006 yılında yayınlanan *High School Musical* filmi, East High lisesinin popüler öğrencisi Troy Bolton ve okula yeni kaydolan Gabriella Montez arasındaki zorluklarla dolu ilişkiyi konu almış ve tüm dünyadaki gençlerin bireysel romantizm algısını etkilemiştir. Müzikal, 2007 yılında devam filmi *High School Musical 2* ile popülerliğini pekiştirmiş; hatta 2008 yılında çıkan serinin son filmi *High School Musical 3: Senior Year* ile de medyadaki yerini büyütmüş ve doğrudan sinemalarda gösterime girerek romantizm algısını daha geniş kitlelere ulaştırmıştır. Yayınlandığı andan itibaren dünya genelinde birçok ülkede izleyenlerin dikkatini çekmesi, filmin "akran baskısı" ve "kişinin kendisine karşı dürüst olması" gibi mesajları (Thomas, 2007, s. 3) yaratıcı dans sahneleri ve şarkılarla aktarmasıyla bu algının akılda kalıcı özelliğini pekiştirmiştir. Özellikle *High School*

High School Musical 2 Film Afişi

Musical 2 filminde yer verilen şarkıların 18 farklı dile çevrilmesi, müzikalin popülaritesini gözler önüne sermektedir.

Sosyolojik ana temalar haricinde, yaş, kimlik, bireysellik, cinsiyetin sosyal inşası ve çok ırklılık gibi konuları işlemesi sayesinde (Sørenssen, 2018, s. 213-214), (Symonds, 2017, s. 170), (Larson, 2016, s. 1), film disiplinlerarası birçok alanda çalışma konusu haline gelmiştir. Dünya genelinde ilk ergenlik, çocuk, toplumsal cinsiyet, feminizm, kuir, medya ve sinema gibi alanlarda yapılan araştırmalara bütüncü sağlayan bu film, evrensel etkisi sonucunda birçok dile çevrilmesine rağmen çeviribilim araştırmalarında yer almaktan uzak kalmıştır. Bu bağlamda, *High School Musical* serisine ülkemizdeki genç izleyicilerin büyük bir rağbet göstermesi, bu müzikalde şarkı çevirisinin çeviri kapsamında araştırılmasına önayak olmuştur.

1. "HIGH SCHOOL MUSICAL 2" FİLMİNDE YOU ARE THE MUSIC IN ME ŞARKISI

Müzikalin ilk iki filminin Türkçe dublajında şarkıların özgün dilde korunması dikkat çeken bir unsur olmuştur. Ancak 2007 yılında ikinci filmin ardından, Walt Disney iş birliğiyle çıkartılan *soundtrack* albümünde, filmin orijinal şarkılarının yanı sıra *You Are The Music in Me* ve *Bet On It* şarkılarının *İçimdeki Müzik Sensin* ve *Var Mısın* adlı Türkçe çevirisi yerli müzik dizgesine kazandırılmıştır. Müzikal serisi kadar albümün erek dildeki parçalarının yerli dizgede büyük bir başarı elde etmesi Walt Disney'in dikkatini çekerek, 2008 yılında üçüncü filmde tüm şarkıların Türkçe dublajla seslendirilmesine yol açmıştır.

İkinci film şarkı çevirilerinin erek dizgede yarattığı etkiyi daha iyi anlayabilmek adına şarkıların yer aldığı filmin konusuna değinmek yararlı olacaktır. Bu film, popüler basketbol oyuncusu Troy Bolton ile utangaç ve çalışkan Gabriella Montez'in aşkı çevresinde gelişen olayları konu edinmektedir. Bu bağlamda, sosyal farklılıklardan doğan sorunları ve çözümlerini şarkılar aracılığıyla genç izleyiciyle buluşturarak müziğin filmde tamamlayıcı niteliğini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda, *You Are The Music in Me* adlı pop türündeki şarkının film akışında rolünü ve anlamsal işlevini ele almak yerinde olacaktır.

Troy ve Gabriella tarafından seslendirilen *You Are The Music in Me*, ilk filmde romantik bir ilişki yaşamaya başlamış çiftin ilişkilerinde müziğin önemini anlatmaktadır. Müzikte yer alan şarkı sözleri bu bağış gözler önüne sermektedir:

Kaynak Metin	Erek Metin
When I hear my favorite song	En sevdiğim şarkıyı duyduğumda
I know that we belong	Birbirimize ait olduğumuzu anlıyorum
Oh, you are the music in me	İçimdeki müzik sensin
Yeah, it's living in all of us	Evet, hepimizin içinde yeşeriyor
And it's brought us here because	Ve bizi buraya getirdi çünkü
Because you are the music in me	Çünkü içimdeki müzik sensin ¹

Tablo 1. You Are The Music in Me Şarkı Sözlerinden Bir Kesit

¹Aksi belirtilmedikçe makaledeki çeviriler tarafımızca yapılmıştır.

Genç çiftin karşılıklı birbirlerine söylediği “you are the music in me” şarkı sözüne yer verilmesi, romantik ilişkide müziğin birleştirici yönünü ortaya koymaktadır. Romantik duyguların genellikle ilk defa hissedildiği lise dönemini ekrana taşıyan film, bu ilişkinin şarkı aracılığıyla dile getirilmesiyle genç izleyicinin yaşamına ayna tutmaktadır. Müziğin sade sözleri, dikkat çekici melodisi ve gençlik olgusunu konu edinmesi *You Are The Music in Me* şarkısının akılda kalıcı ve tanınır nitelik kazanmasını sağlamıştır. Hatta bilinçli seçilen şarkı sözleri ve bestesiyle *You Are The Music in Me* parçası, dönem gençlerine anlamlı mesajlar iletmesi nedeniyle evrenselleşmeyi başarmıştır. Bu evrensellik sayesinde filmin genel başarısı artmış; ikinci filminden sonra yine 2007 yılında Walt Disney iş birliğiyle piyasaya sürülen *soundtrack* albümü *The American Music Awards* kapsamında “Yılın *Soundtrack* Albümü” ödülünü kazanmıştır².

Filmde rol ve önemi irdelenen şarkılar, büyük çaplı bu başarı sonrası seslendirme dili İngilizcenin sınırlarını aşmış ve Türkçe, Fransızca, İspanyolca, Hintçe, Japonca ve İsveççe gibi birçok farklı dile çevrilmiştir. Ancak, *You Are The Music in Me* on dört farklı dil seçeneğiyle müzikal serisinin en çok uyarlanan şarkısı olmuştur³. Türkçeye *İçimdeki Müzik Sensin* şeklinde çevrilen şarkı, dönemin Türk gençliği tarafından beğeni toplamıştır. Bu beğeniye hem serinin genel başarısına hem de şarkıların yine dönemin sevilen sanatçısı Keremcem tarafından seslendirilmesine dayandırmak mümkündür. Bu sanatçının *İçimdeki Müzik Sensin* müzik video klibinde filminden alınan sahnelere yer verilmesi, Amerikan yapım şirketi Disney’in erek dizgede dahi film evreni büyüsünü korumayı amaçladığını göstermektedir. Dolayısıyla klipteki bu sahneler, filme dair bir aşinalık yaratarak izleyicinin film ile bağ kurmasını sağlamıştır.

Görsel 1. Kaynak Filminden Alınan Bir Sahnenin Türkçe Video Klibe Yerleştirilme Örneği

2007’de aynı yıl içerisinde Türkiye’de filmin gösterime girmesi, Türkçe çeviri şarkılara da yer verilen albümün piyasaya sürülmesi ve *İçimdeki Müzik Sensin* klibinin çekilmesi genç hayran kitlenin ilgi ve rağbetini ön plana çıkarmaktadır. Film başarısı ve şarkıların Türkiye’de pop sanatçısı Keremcem tarafından seslendirilmesine rağmen sadece *İçimdeki Müzik Sensin* parçasına klip çekilmesi günümüzde de merak konusu olabilmektedir. Bu durum, klip ve popülerite arasındaki çift taraflı bir nedenselliğe bağlanabilmektedir. Şarkının popüler olması klibin çekilmesine yol açarken, klibe artan ilgi şarkı ve filmin daha popüler olmasını sağlamaktadır. Spotify ve YouTube gibi dijital platformlarda *İçimdeki Müzik Sensin* şarkısının dinlenme ve izlenme sayılarının yüksek

² American Music Awards. <https://www.theamas.com/winners-database/?winnerKeyword=&winnerYear=2007>. Erişim tarihi: 31.01.2024.

³ High School Musical Wiki. https://high-school-musical.fandom.com/wiki/High_School_Musical_Around_the_World. Erişim tarihi: 13.03.2024.

olması, günümüzde dahi güncelliğini koruduğunu kanıtlar niteliktedir⁴. Bu güncelliğin, görsel düzeyde pazarlama stratejilerinden olduğu gibi aynı zamanda işitsel düzeyde de şarkı sözü çevirisinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu doğrultuda, Türk müzik dizgesine kazandırılan şarkının başarısı, kaynak metnin erek kültüre aktarılma sürecinde uygulanan çeviri stratejileri kapsamında incelenebilir.

2. PENTATLON İLKESİ VE ŞARKI ÇEVİRİSİ STRATEJİLERİ

Bir şarkı çevirisinin metin ve melodi düzeylerini barındırması nedeniyle, çeviri stratejileri aracılığıyla sadece metni ele alan salt bir değerlendirmenin yetersiz kaldığı söylenebilir. Bir şarkının bürünü ışığında, metin gibi parçasal [segmental] öğelerin yanı sıra ritim, tını, melodi gibi parçaüstü [suprasegmental] öğeler de (Yılmaz ve Uras Yılmaz, 2006, s. 199) dikkate alınmalıdır. Bu doğrultuda, şarkı çevirisi alanında çalışmalar kaleme alan Yeni Zelandalı araştırmacı Peter Low'un *Pentatlon İlkesi'*ne [pentathlon principle] göre bir değerlendirme, şarkı çevirisine, sadece dilsel boyutu değil aynı zamanda melodi, ritim ve tonlama özelliklerini de içeren kapsayıcı bir metodolojik bakış açısı [comprehensive methodological perspective] sağlayabilmektedir.

Öncelikle, Low'un *When Songs Cross Language Borders: Translations, Adaptations and 'Replacement Texts'* adlı makalesinde açıkladığı çeviri [translation], uyarlama [adaptation] ve yerine koyma [replacement] stratejileri şarkının çeviri açısından değerlendirilmesine ışık tutacaktır: "Bir dildeki şarkı başka bir dilde söylendiğinde, duyduğumuz sözcükler kaynak sözcüklerin çevirisi veya uyarlaması olabileceği gibi, mevcut bir melodinin altına tamamen yeni sözel bileşenlerin yerleştirildiği bir "yerine koyma metni" de olabilir" (2013, s. 229).

Low'un ileri sürdüğü bu üç strateji, çeviri işleminde en önemli eyleyen olan çevirmenin *skoposu* ile ilişkilidir. Kaynak şarkı metninde yer alan ve çeviri sürecinde kritik bir rol oynayan önemli anlam detayları da [significant details of meaning] bu *skopos* doğrultusunda değişiklik gösterebilir. Low'un şarkı çevirisi modelinde bu değişikliklerin boyutu, çeviri, uyarlama ve yerine koyma stratejilerine göre farklılaşabilir. Çeviri stratejisi, anlamsal eşdeğerlik [semantic sameness] ve anlama sadakat [semantic fidelity] olgularını önceleyerek orijinal şarkının tüm önemli anlam detaylarını, melodi, uyak ve ritim özelliklerini muhafaza eder. Bu amaçla, *skoposa* göre önemsiz atfedilen diğer detaylarda ekleme veya çıkarma işlemini gerektirir. Uyarlama stratejisi, erek kültüre yaklaşma amacıyla anlamsal eşdeğerlik ve sadakat olgusundan uzaklaşılabilir ve kaynak metindeki önemli detaylarda ekleme, çıkarma veya değişiklik işlemlerini içerebilir. Zira Low bu bağlamda "mükemmel çeviri" aranmaması gerektiğini belirtmiştir. Bu modelin son stratejisi olan yerine koyma ise, kaynak metne anlamsal ve sözdizimsel sadakat gösterilmeden tamamen yeni bir metin ortaya çıkmasını sağlar (Low, 2017, s. 116). Ayrıca Low, üç stratejiyi daha iyi kavramak amacıyla Fransızca dört sesli bir kanon üzerinden İngilizce çeviri örnekleri sunmuştur (s. 117):

⁴ Spotify'dan alınan 21.03.2024 tarihli verilere göre *İçimdeki Müzik Sensin* 42 bin kez dinlenmiştir; YouTube'da alınan 20.03.2024 tarihli verilere göre *İçimdeki Müzik Sensin* 410 bin kez izlenmiştir.

Fransızca Kaynak Metin	İngilizce Erek Metin	Şarkı Çevirisi Stratejisi
Frère Jacques, dormez-vous ? Sonnez les matines, din din don.	Are you sleeping, Brother John? Ring the bell for mattins, ding ding dong.	Çeviri
	Brother Jacko, are you dead? Did an apple hit you on the head?	Uyarlama
	In the forest, there are trees. Johnny saw a squirrel, and some bees.	Yerine Koyma

Tablo 2. Peter Low'un Şarkı Çevirisi Stratejileri için Verdiği Örnekler

Stratejilerin ilki olan *çeviri* kapsamında Low, birinci erek metnin (EM) ilk mısrası “Frère Jacques, dormez-vous ? / Are you sleeping, Brother John?” üzerinden sözcük dizimi ve özel isim değişikliğini önemsiz bir anlam detayı olarak yorumlamıştır. İkinci mısradaki “dormez-vous / are you sleeping” (“uyuyor musun”) ile “sonnez les matines / ring the bell for mattins” (“sabah ibadeti için zilleri çal”) ifadelerinde gözlemlenen anlamsal eşdeğerlik ve ünsüz kümesinin ses benzerliği de bu stratejiyi kapsamaktadır (2017, s. 117). *Uyarlama* stratejisine yönelik Low, ikinci EM örneğinde “dormez-vous” ve “sonnez les matines” ifadelerinin anlamsal eşdeğerliğinde değişiklik yapıldığına ve sırasıyla “are you dead” (“öldün mü”) ve “did an apple hit you on the head” (“başına elma mı düştü”) şeklinde çevrildiğine dikkat çekmiştir. Burada “uyumak” (dormir) ile “ölmek” (to die) filleri üzerinden kaynak kantona bilinçli *mizahi bir gönderme [allusion]* olduğunu ileri sürmüştür. Nitekim Low, İngilizce konuşulan erek kültürde *sleep of death*, *sleeping like the death* ve *death-bed* gibi birlikte kullanımlar sayesinde göndermenin anlaşılabilirliğini belirtmiştir (s. 30). Ayrıca mizahi göndermenin parodinin bir bileşeni olduğunu söyleyen araştırmacı, ikinci EM’de parodik bir çeviri yapıldığını öne sürmüştür. Buradan hareketle, “her parodi bir uyarlamadır” kanısına istinaden Low, ikinci EM’de *uyarlama* stratejisi izlendiği iddiasını desteklemiştir (s. 117). Son strateji olan *yerine koyma* ise Low, üçüncü EM örneğinde anlamsal eşdeğerlik ve anlama sadakatini tamamen göz ardı edildiğini, ancak kanonun bilinen ritim ve melodisine uyan hece sayısının yakalandığını gözlemlemiştir. Dolayısıyla Low, bir dilden başka bir dile aktarılan şarkı çevirisinin bu üç stratejiden birini kapsayacağını belirtmektedir.

Şarkı çevirisinde rastlanan ve kaynak şarkının melodisini aynı şekilde aktaran bu üç stratejiden, *Translation and Adaptation of English Song Lyrics into Turkish between 1965 and 1980: Analysis within the Framework of Polysystem Theory and Song Translation Strategies* başlıklı tezinde Damla Kaleş’in de ifade ettiği gibi, *çeviri* kaynak sözlerin tüm önemli anlam detaylarını erek söze aktarırken; *uyarlama* önemli anlam detaylarında yapılan ekleme, eksiltme veya değişiklikleri kapsar; *yerine koyma* ise kaynağın tema, kurgu ve yapısını birçok değişiklikle yeniden yazar (2015, s. 16).

Ayrıca Low, şarkı çevirisinin sadece dilsel aktarım olmadığını, melodik açıdan da değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle çevirmen, “sözel-müzikal melez bir türe” [a hybrid verbal-musical genre] ait olan ve tanınmış bir performans parçasını yeni sözcükler kullanarak yeniden yaratmak zorunda kalmaktadır. Dolayısıyla erek dilsel metnin “tek başına” bir eser olmayacağı bilinciyle de kaynak şarkı bestecisinin melodik bir şekilde aktardığı müzikali

“yorumlamaktadır”. Bunun yanı sıra, çevirmenin bu yaklaşımının amacı erek dinleyicinin sınırlı bir sürede şarkıyı anlayabilmesini sağlamaktır. Erek kitlenin anlayabilme düzeyine göre çevirmen, çeviri üzerinde değerlendirme [consideration] ve hatta yeniden değerlendirme [re-consideration] yapmak zorunda kalabilmektedir. Böylece, erek metni söylenebilir hale getirirken özgül *skoposa* dayalı metne şarkı niteliği kazandırmaktadır. Bu *skopos*, Low’un öne sürdüğü Pentatlon İlkesi yönteminin temelini oluşturmaktadır. Bu ilkeye göre, çevirmenin dikkate alması gereken beş kriter bulunmaktadır: *söylenebilirlik* [singability], *anlam* [sense], *doğallık* [naturalness], *ritim* [rhythm] ve *kafiye* [rhyme] (Low, 2005, s. 186-191).

Pentatlonda yarışan bir atlete benzetilen şarkı çevirmeni, bu beş farklı kriter arasından öncelikli tercihlerini belirleyebilmektedir. Örneğin, bir çeviri sürecinde söylenebilirlik, doğallık ve ritim kriterini mümkün olduğunca muhafaza ederken anlam ve kafiye açısından büyük çaplı değişiklik yapabilmektedir. Bu doğrultuda, çevirmenin her kriteri dikkate almasıyla birlikte, tercihleri çeviri *skoposuyla* paralellik göstermektedir:

“Pentatlon İlkesine göre bu tür çeviriler bir ya da iki değil, beş kriterin tümünün değerlendirilmesiyle mümkündür. Esasen bu ilke, beş kriterin uyarlanma fikrinin çevirmene hem genel stratejik düşünme hem de mikro düzeyde karar alma – birkaç muhtemel sözcük veya ifadeden genel olarak en iyisini seçme – konusunda yardımcı olacağını ileri sürer.” (s. 191)

Ayrıca Low’a göre, *söylenebilirlik*, *anlam*, *doğallık* ve *ritim* kriterleri çevirmenin temel görevleri arasında yer alırken, beşinci olan *kafiye* bu niteliği taşımaz (s. 192). Şarkı çevirisi sürecinde *söylenebilirlik* kriteri genellikle en yüksek önceliğe sahiptir. Jest, mimikler, kostümler ve ışıklandırma gibi unsurların sözcüklerle bir bütün şeklinde ele alındığı tiyatro çevirisinde icra edilebilirlik kriterine benzerlik göstermektedir. Nitekim, şarkı çevirisi *skoposu* kapsamında bu kriter, seslendirmeye elverişli bir ürün ortaya koymak açısından önem arz etmektedir. Diğer açıdan, erek dildeki sözcüklerin başında ve sonunda yer alan kapalı hece ve ünsüz kümesi sayılarının dikkate alınmasını gerektirir (“strict” yerine “tight” sözcüğü gibi). Bu doğrultuda çevirmen, sesli okuma yöntemiyle, şarkıcının karşılaşılabileceği olası diksiyon sorunlarını belirleyebilmektedir.

Ayrıca kısa ünlü harfleri uzun, bağlı ve vurgulu notalarla eşleştirmekten de kaçınmalıdır. Örneğin, İngilizcede sıkça kullanılan “it” ve “the” gibi sözcükler sekizlik notaya uygunken, “these” ve “those” gibi uzun sesletimli ünlü harf içeren işaret zamirleri daha uzun notalarda tercih edilebilir (Low, 2005, s. 192-193). Low, şarkı çevirisi çalışmalarında, çevirmenin şarkının müzikal özelliğine göre de sözcük tercihi yapması gerektiğini belirtmiştir. Kaynak eser bestecisinin kesitlerde vurguladığı *fortissimo* (çok kuvvetli dinamik seviye) veya oktav değişimini erek esere aktarabileceği; aksi takdirde şarkının müzikal etkisini azaltabileceğini öne sürmüştür. Öyle ki, *söylenebilirlik* kriterinin diğer bir unsuru olan, nakarat gibi tekrarlanan kesitlerde vurgulanan ve vurgulanmayan hece örüntülerini ise *ritim* kapsamında değerlendirmiştir (s. 193).

Pentatlon İlkesinin ikinci kriteri *anlam* kapsamında ise çevirmen, anlamda küçük çaplı değişiklik ve manipülasyona başvurabilmektedir. Tercih hakkı tanıyan bu ilke sayesinde, bir sözcük veya ifadeyi yakın anlamlı başka kullanımla değiştirebilmektedir. Bu doğrultuda, şarkı çevirisinde notaya atanan hece sayısının önemli bir etken olmasıyla “doğal olarak anlamı esnetme ihtiyacı” hissetmektedir (s. 194). Nitekim Low, bir çeviri işleminde, *anlam* kriterine yüksek bir öncelik

verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Şarkı çevirisinde yeni bir erek metin sadece melodiye göre değil, kaynak metindeki anlama göre de oluşturulmalıdır (s. 194).

İlke kapsamında çevirmene atfedilen temel görevlerden bir diğeri ise *doğallık* kriteridir. Low'a göre şarkı çevirisi, erek dilin biçem ve sözdizimsel yapısına uygun; dinleyicisi için anlaşılır olmalıdır (s. 196). Şarkı çevirmeni, müzisyen ve akademisyen Alaz Pesen, 2022 yılında kaleme aldığı *Singability and Naturalness in Opera Translation* adlı makalesinde, *doğallık* kriterini bürün [prosody] ile ilişkilendirmektedir (2022, s. 3). "Şarkı sözleri ve melodi arasındaki armoni" olarak tanımladığı bürünü, bu kriterde göz önünde bulundurulması gereken bir unsur olarak değerlendirmiştir. Çalışmasında müzikoloji ve dilbilim disiplinlerinden yararlanmış; vurgu ve hece örüntüsü gibi dile özgü öğelerin şarkı çevirisindeki önemini vurgulamıştır. Ayrıca, Türkçe bir sözcükte vurgulanan hecenin uzun nota değeri ile eşleştirilmesinin doğallığı arttırdığı kanısına varmıştır. Örneğin, "masa" sözcüğünde "sa" hecesi vurgusu, "ma" hecesine göre daha uzun bir nota değeri gerektirmektedir (Pesen, 2022, s. 5).

Low'a göre, şarkı çevirisinde dikkat edilmesi gereken diğer bir unsur da *ritim* kriteridir. Her melodi, notaya alınmış ve kaynak metnin icra edildiği bir ritim barındırmaktadır. Şarkı çevirmeni de bu ritmi göz önünde bulundurarak besteciye karşı görevini yerine getirmelidir (Low, 2005, s. 196). Genellikle bir mısradaki bulunan hece sayısını koruyabilmektedir, ancak bazı durumlarda birkaç değişiklik yapabilmektedir:

"Pentatlon İlkesine göre, hece sayısının aynı olması hedeflenir; ancak pratikte sekiz heceli bir mısranın çözümlenemez ve kabul edilemez derecede karmaşık olduğunu düşünen bir çevirmen, bir hece eklemeyi ya da çıkarmayı tercih edebilir. Bu sadece uygun yerlerde, örneğin lirik bir tümce yerine bir resitatif parçada yapılmalıdır. Hece eklemek için en iyi yer melisma, çıkarmak için ise tekrarlanan notalardır, çünkü bu yöntemler melodiyi bozmadan ritmi değiştirmektedir." (Low, 2005, s. 197)

Öte yandan çevirmen, ilk taslak çalışmasında, kısa öz ifadeleri içeren vecizelere yer vermesine rağmen erek metnin hece sayısının kaynak metne oranla eksik kalabildiğini gözlemleyebilmektedir. Bu durumda, yeni sözcük veya tümce ekleme, var olan sözü tekrarlama veya melodiden nota eksiltme yöntemlerinden birini izleyebilmektedir. Low'a göre, ekleme yöntemini önceliği haline getirmeli, eklenen ifadenin kaynağa yakın anlamlı olmasına dikkat etmelidir (s. 197). Bu kriter kapsamında, hece sayısının doğrudan ritim ölçüsünü ifade etmediğini göz önünde bulundurmalıdır. Metin düzeyinde duraklamaları, sözcük ve tümcelerde bulunan ünlü ve ünsüz harflerin yerini; melodi düzeyinde ise nota değerlerini dikkate almalıdır (s. 197-198).

İlke kapsamında ileri sürülen son unsur ise *kafiye* kriteridir. Genelde bu kritere öncelik veren şarkı çevirmeni, Pentatlon İlkesi uyarınca kafiye yer verebilir, kaldırabilir, küçük ya da büyük çaplı değişiklik yapabilir. Öyle ki kafiyede yaptığı değişiklik, anlam kaybından kaçınmayı amaçlamaktadır (s. 198-199). Örneğin, aaaa / aabb gibi düz kafiye yerine erek metinde abab şeklinde çapraz veya abba şeklinde sarma kafiye çeşitlerinden biri tercih edilebilir.

Sonuç olarak, Pentatlon İlkesi, bir şarkının sözlü müzik eseri olma niteliğine göre şarkı çevirmenine yol gösterici kriterleri ortaya koymuştur. Bu tür bir eserdeki bürünsel başarı, sözün müzik özelliği (sözcüklerin ritmi, vurgusu, tonlaması) ile eserin müzik özelliğinin birlikte dikkate alınmasıyla gerçekleşebilmektedir. Şarkı çevirisi *skoposu* bağlamında da, söz ve müziğe atfedilen önem derecesi değişkenlik gösterebilmektedir. Bu doğrultuda, bir çeviri "sözmerkezci" [logocentric]

olabildiği gibi “müzikmerkezci” [musico-centric] de olabilmektedir. Sözmerkezci bir çeviride *anlam* ön plandayken, müzikmerkezci ise *söylenebilirlik* kriteri önem kazanmaktadır. Bu anlamda, çevirmende farkındalık oluşturma amacı güden Low da, ilke kapsamında “pentatloncu bir düşünce yöntemi” ile kararın çevirmene ait olduğunun altını çizmiştir (s. 200).

3. PENTATLON İLKESİ'NE GÖRE ŞARKI ÇEVİRİSİ İNCELEMESİ

Şarkı çevirisinde sözmerkezci-müzikmerkezci ayrımını değerlendirmeyi hedefleyen bu çalışmada, *High School Musical 2* filminde yer alan *You Are The Music in Me* adlı şarkı ve Türkçe çevirisi incelenecektir. Bu şarkının *İçimdeki Müzik Sensin* adlı Türkçe çevirisindeki sözler, Low'un çeviri stratejileri kapsamında değerlendirilecektir. Ayrıca müzik özellikleri, Pentatlon İlkesinin kriterleri doğrultusunda belirlenip erek kültürdeki başarısı ortaya konulacaktır. Bu doğrultuda şarkı sözleri, kaynak metinden hareketle Türkçeye birebir çevirisi ve erek dizgede seslendirilen şarkı sözü çevirisi üzerinden değerlendirilecektir. Aşağıdaki tabloda, *You Are The Music in Me* ile Türkçesi *İçimdeki Müzik Sensin* parçalarının sözleri Low'un çeviri stratejisi doğrultusunda değerlendirilmiştir:

Şarkıyı Seslendiren	Satır Sayısı	Kaynak Şarkı Sözü	Birebir Çevirisi	Erek Şarkı Sözü	Çeviri Stratejisi
Giriş: Kelsi	1	Na-na-na-na	Na-na-na-na	Na-na-na-na	Çeviri
	2	Na-na-na-na, yeah	Na-na-na-na, yeah	Na-na-na-na, hmm	Çeviri
	3	You are the music in me	İçimdeki müzik sensin	İçimdeki müzik sensin	Çeviri
Bölüm 1: Kelsi, Gabriella	4	You know the words “once upon a time”	Bir varmış bir yokmuş sözlerini bilirsin	Benim için bir zamanlar hayaldin	Yerine koyma
	5	Makes you listen, there's a reason	Seni dinlemeye iter, Bunun bir nedeni var	Gördüğüm rüya sendin	Yerine koyma
	6	When you dream, there's a chance you'll find	Hayal kurduğunda, bulma şansın var	Hayaldin, seni şimdi buldum	Uyarlama
	7	A little laughter	Küçük bir kahkaha	Aşık oldum	Yerine koyma
	8	Or happy ever after	Veya sonsuza dek mutluluk	İçimde ritmi duydum	Yerine koyma
Bölüm 2: Birlikte, Gabriella ve Troy	9	You're harmony to the melody	Melodiye uyum sağlıyorsun	Ve senle ben düşünmeden	Yerine koyma
	10	That's echoin' inside my head	Kafamın içinde yankılanıyor	Bu şarkının sözlerinde kaybolduk	Yerine koyma
	11	A single voice (Single voice)	Tek bir ses (Tek ses)	Bağlandık	Yerine koyma
	12	Above the noise	Gürültünün ötesinde	Ritmi duyduk	Yerine koyma
	13	And like a common thread	Ve ortak bir iplik gibi	O anda görünce	Yerine koyma
	14	Hmm, you're pulling me	Hmm, beni çekiyorsun	Hmm, seni görünce	Yerine koyma

Nakarat 1: Birlikte, Gabriella ve Troy	15	<i>When I hear my favorite song</i>	En sevdiğim şarkıyı duyduğumda	Ben aşkını istedim	Yerine koyma
	16	<i>I know that we belong</i>	Ait olduğumuzu biliyorum	Hep seni bekledim	Yerine koyma
	17	You are the music in me	Oh, sen içimdeki müziksinsin	İçimdeki müzik sensin	Çeviri
	18	Yeah, it's livin' in all of us	Evet, hepimizin içinde yaşıyor	Seninle doğmuş gibiyim	Yerine koyma
	19	<i>And it's brought us here because</i>	Ve bizi buraya getirdi çünkü	Hep seni bekledim	Yerine koyma
	20	Because you are the music in me	Çünkü sen içimdeki müziksinsin	Çünkü duyduğum müzik sensin	Uyarlama
Arka Nakarat 1: Birlikte, Gabriella ve Troy	21	Na-na-na-na (Oh)	Na-na-na-na	Na-na-na-na	Çeviri
	22	Na-na-na-na (Yeah, yeah, yeah)	Na-na-na-na, yeah	Na-na-na-na	Çeviri
	23	Na-na-na-na	Na-na-na-na	Na-na-na-na	Çeviri
	24	You are the music in me	İçimdeki müzik sensin	İçimdeki müzik sensin	Çeviri
Bölüm 3: Birlikte, Gabriella ve Troy	25	<i>It's like I knew you before we met (Before we met)</i>	Sanki seni tanışmadan önce tanıyor gibiyim (Tanışmadan önce)	Tanışmadan çok önce (Çok önce) ⁵	Uyarlama
	26	<i>Can't explain it (Oh-oh)</i>	Açıklayamıyorum (Oh-oh)	Seni hissettim (Hmm-hmm)	Yerine koyma
	27	<i>There's no name for it (No name for it)</i>	Bunun bir adı yok (Adı yok)	Ve sen geldin (Ben geldim)	Yerine koyma
	28	I sang you words I've never said	Sana hiç söylemediğim sözleri söyledim	İlk kez böyle oldum içimde (İçimde)	Yerine koyma
	29	And it was easy (So easy)	Ve kolaydı (Çok kolay)	Ritmi duydum (Ritmi duydum)	Yerine koyma
	30	Because you see the real me (I see)	Çünkü gerçek beni görüyorsun (Görüyorum)	Aşk müzik gibiydi	Yerine koyma
	31	As I am, you understand	Benim gibi, anlıyorsun	Seninle aşk müzik gibi	Yerine koyma
	32	And that's more than I've ever known	Ve bu şimdiye kadar bildiğimden daha fazla	Bu bildiğim her şeyden önemli	Çeviri
	33	<i>To hear your voice (Hear your voice)</i>	Sesini duymak için (Sesini duymak)	Seni duymak (Seni duymak)	Çeviri
	34	<i>Above the noise (Oh-oh)</i>	Gürültünün ötesinde (Oh-oh)	Senle olmak (Olmak)	Yerine koyma

⁵ Ereğ şarkıda arka vokalle seslendirilen ifadeler parantez içerisinde ve italik yazı biçimi ile gösterilmiştir.

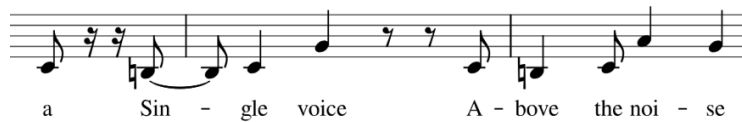
	35	And know I'm not alone	Ve yalnız olmadığımı biliyorum	Artık yalnız değilim	Çeviri
	36	<i>Oh, you're singin' to me (Ooh, yeah)</i>	Oh, bana şarkı söylüyorsun	<i>İşte seninleyim</i>	Yerine koyma
Nakarat 2: Birlikte, Troy	37	When I hear my favorite song	En sevdiğim şarkıyı duyduğumda	<i>Ben aşkını istedim</i>	Yerine koyma
	38	I know that we belong (Yeah, oh)	Ait olduğumuzu biliyorum	<i>Hep seni bekledim</i>	Yerine koyma
	39	You are the music in me	Oh, sen içimdeki müziksindir	<i>İçimdeki müzik sensin</i>	Çeviri
	40	Yeah, it's livin' in all of us	Evet, hepimizin içinde yaşıyor	<i>Seninle doğmuş gibiyim</i>	Yerine koyma
	41	And it's brought us here because	Ve bizi buraya getirdi çünkü	<i>Hep seni bekledim</i>	Yerine koyma
	42	Because You are the music in me	Çünkü sen içimdeki müziksindir	<i>Çünkü duyduğum müzik sensin</i>	Uyarlama
Köprü: Birlikte, Gabriella ve Troy	43	Together, we're gonna sing, yeah	Birlikte söyleyeceğiz, evet	<i>Birlikte söylemeli, ohh</i>	Çeviri
	44	We got the power to say what we feel (<i>What we feel</i>)	Hissettiğimizi söyleme gücüne sahibiz	<i>Birlikte söyleyelim hadi şimdi</i>	Yerine koyma
	45	Connected and real	Bağlı ve gerçek	<i>Hadi ne çıkar ki</i>	Yerine koyma
	46	<i>Can't keep it all inside, oh-oh (Oh, yeah)</i>	Tümüyle içimde tutamıyorum	<i>(İçimde tutamam, tutamam) İçimde tutamam ki</i>	Çeviri
Arka Nakarat 2: Birlikte, Gabriella, Troy, Koro	47	<i>Na-na-na-na (Oh, yeah; oh)</i>	Na-na-na-na, oh evet	<i>Na-na-na-na</i>	Çeviri
	48	Na-na-na-na (<i>Oh, yeah</i>), yeah, yeah, yeah	Na-na-na-na, oh evet	<i>Na-na-na-na</i>	Çeviri
	49	Na-na-na-na	Na-na-na-na, evet	<i>Na-na-na-na</i>	Çeviri
	50	<i>Na-na-na-na</i> You are the music in	İçimdeki müzik sensin	<i>İçimdeki müzik sensin</i>	Çeviri
	51	me	Na-na-na-na, oh evet	<i>Na-na-na-na</i>	Çeviri
	52	Na-na-na-na (<i>Oh, yeah</i>)	Na-na-na-na, oh evet	<i>Na-na-na-na</i>	Çeviri
	53	<i>Na-na-na-na (Yeah, yeah; oh, yeah)</i>	Na-na-na-na	<i>Na-na-na-na</i>	Çeviri
	54	Na-na-na-na You are the music in me	İçimdeki müzik sensin	<i>İçimdeki müzik sensin</i>	Çeviri
Nakarat 3: Gabriella, Troy, Koro	55	<i>When I hear my favorite song (Favorite song)</i>	En sevdiğim şarkıyı duyduğumda	<i>Ben aşkını istedim</i>	Yerine koyma

	56	<i>I know that we belong (We belong)</i>	Ait olduğumuzu biliyorum	<i>Hep seni bekledim</i>	Yerine koyma
	57	Oh, you are the music in me	Oh, sen içimdeki müziksinsin	<i>İçimdeki müzik sensin</i>	Çeviri
	58	Yeah, it's livin' in all of us	Evet, hepimizin içinde yaşıyor	Seninle doğmuş gibiyim	Yerine koyma
	59	It's brought us here because (Here because)	Ve bizi buraya getirdi çünkü	Hep seni bekledim	Yerine koyma
	60	You are the music in me	Çünkü sen içimdeki müziksinsin	<i>Çünkü duyduğum müzik sensin</i>	Uyarlama
Arka Nakarat 3: Birlikte, Gabriella, Troy, Koro	61	Na-na-na-na (Oh-oh; yeah)	Na-na-na-na (Oh-oh, yeah)	Na-na-na-na	Çeviri
	62	Na-na-na-na (Oh, yeah)	Na-na-na-na (Oh, yeah)	Na-na-na-na (Oh, yeah)	Çeviri
	63	Na-na-na-na	Na-na-na-na	Na-na-na-na	Çeviri
	64	You are the music in me	İçimdeki müzik sensin	<i>İçimdeki müzik sensin</i>	Çeviri
Çıkış: Troy	65	Yeah	Bu kısım erek şarkıda yer almamaktadır.		

Tablo 3. You Are The Music in Me ile İçimdeki Müzik Sensin Parçalarının Karşılaştırmalı Sözleri⁶

High School Musical 2'da yer alan özgün parça ile Türkiye dizgesine kazandırılan erek şarkı sözleri çeviri yöntemi açısından değerlendirildiğinde, *yerine koyma* stratejisi 32 kez ile en çok tercih edilen uygulamadır. Ancak Low'a göre, metin düzeyinde yapılan bu değerlendirme, melodi düzeyinde de bir bakış açısı gerektirmektedir. Bu melodi düzeyini Low'un Pentatlon İlkesinin beş kriteri kapsamında incelemek mümkündür. Dolayısıyla bu ilkenin *söylenebilirlik*, *anlam*, *doğallık*, *ritim* ve *kaftiye* kriterleri kaynak ve erek ezgili sesler dizisini çözümlenmeye yardımcı olacaktır.

Kapalı hece ve ünsüz kümesi gibi öğelerin incelendiği *söylenebilirlik* kriteri, özgün şarkıya uyumu değerlendirmekte birincil rodedir. Bu doğrultuda, kaynak metnin 11., 12., 33. ve 34. mısralarında tekrarlanan "voice" ve "noise" tek ve kapalı heceli sözcükler, (iki) dörtlük nota değeri ile gösterilmiş olup, uzun sesletime uygun hale getirilmişlerdir:

Görsel 2. Tek ve kapalı hece örnekleri

⁶ Tabloda yer alan bölümlendirme adları ve şarkı sözleri genius.com internet sitesinden alınmıştır.

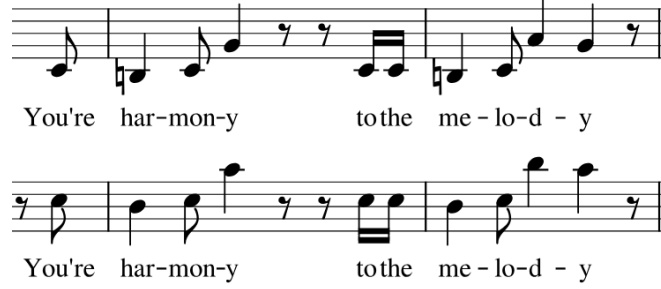
Genius Lyrics. <https://genius.com/Zac-efron-and-vanessa-hudgens-you-are-the-music-in-me-lyrics>. Erişim tarihi: 02.04.2024.

Aynı şekilde erek metinde de bu nota değerlerine uzun sesletime uygun “bağlan-dık”, “duy-duk”, “duy-mak” ve “ol-mak” gibi hecelerin uzatılmasıyla şarkının *söylenebilirlik* özelliğinin artırıldığı düşünülmektedir. Ayrıca 12. mısra “hmm, you’re pulling me” ifadesindeki asalak sözcük [filler word], Türkçeye doğrudan “Hmm, seni görünce” şeklinde aktarılmıştır. Ancak kaynakta beş hecenin her biri bir nota ile karşılanırken, erek metinde hece sayısının altıya çıkmasıyla okuma hızlandırılmıştır. Böylelikle *söylenebilirlik* bağlamında ritmin doğal akışının zorlaştığı öne sürülebilir.

Görsel 3. Asalak sözcük örneği

Metin düzeyinde her ne kadar yerine koyma stratejisi sıklıkla erek metinde tercih edilse de, ikinci kriter olan *anlam* açısından bakıldığında iki genç arasındaki aşk teması sözcük ve ifade düzeyinde aktarılmıştır. “Ritmik duydum”, “aşk müzik gibiydi”, “Ve senle ben düşünmeden, bu şarkının sözlerinde kaybolduk” gibi aşk ile müzik ilişkisinin kurulması özgün metindeki anlamın korunduğuna işaret etmektedir. Üçüncü kriter *doğallık* açısından ise, *söylenebilirlik* ile benzer bir şekilde, uzun nota değerlerine ünlü harflerin yerleştirilmesinin Türkçenin doğal dil akışına uygun olduğu düşünülmektedir. Örneğin, düet şeklinde söylenen “You’re harmony, to the melody” ifadelerini içeren kesitte “-y” ve “-d-y” harflerine denk gelen uzun nota değerleri Türkçede “Senle ben, düşünmeden” ifadesindeki altı çizili heceler ile aktarılmıştır. Dolayısıyla, erek şarkının dengeli bir bürün ortaya koyduğunu söylemek mümkündür.

Görsel 4. Uzun hece örnekleri

Pentatlon İlkesinin ilk üç kriteri doğrultusunda taslak bir çeviri oluşturan şarkı çevirmeni, her bir mısranın hece sayısına göre sözcük ve tümcelerde değişiklik yapabilmektedir. Ancak kesinlikle kullanmak istediği kesitlerde şarkının ritmine göre hece ekleme yöntemi izleyebilmektedir. Nitekim mısralarda da sıkça yer verilen *You Are The Music in Me* şarkı adı 7 heceden oluşurken Türkçesi “içimdeki müzik sensin” ifadesi 8 hece içermektedir. Aynı zamanda erek şarkıda hece ekleme tercihinin, özgün şarkıdaki tek bir hecenin birden fazla notayla bestelendiği melismalar sayesinde gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Şarkının “you are the music in me” giriş mısrasında “me” hecesinin melisma yöntemiyle uzatılması (Görsel 5), dinleme sürecinden algılandığı kadarıyla, Türkçesinde “sensin” sözcüğünün “sen” hecesine uygulandığı görülmektedir (Görsel 6).

You are the mu-sic in me__

İ -çim-de-ki mü-zik se_n -sin⁷

Görsel 5. Hece ekleme örneğine yönelik melismalı kaynak mısra

Şarkının giriş mısrasında "you are the music in me" sözünün geçtiği kesit 9 notadan oluşurken, Görsel 6'da gösterilen ve Nakarat 1'de bulunan aynı söz 8 nota içermektedir. Bu kesitte "you" sözcüğünün tekrarlanan nota yöntemiyle uzatıldığı 8 notalı ifade Türkçe sözlerin hece dağılımında kolaylık sağlamıştır.

You are the mu-sic in me

İ -çim-de-ki mü-zik sen -sin

Görsel 6. Hece ekleme örneğine yönelik tekrarlanan notalı kaynak mısra

Ritim kriteri kapsamında hece sayısı açısından ekleme ve yansıtmanın yanı sıra melodik akışı elde etmek adına hece çıkarma yöntemi de izlenebilmektedir. Kaynak şarkının Bölüm 1 5. mısrasında yer verilen 4 heceli "makes you listen" ifadesi Türkçeye 3 heceden oluşan "gördüğüm" sözüyle aktarılmıştır. "Gördüğüm" sıfat fiili, tekrarlanan notalar sayesinde uzatılarak İngilizce şarkının melodisi Türkçeye uyarlanabilmiştir.

Make you list - en there's a rea - son

Gör-dü-ğü_ m rü -ya se_ n-din

Görsel 7. Hece çıkarma örneği

Pentatlon İlkesinin son kriteri *kafiye* bağlamında ise, şarkı çevirmeni anlam kaybından kaçınmak adına kafiye düzeninde değişikliğe gidebilmektedir. Bu doğrultuda, *You Are The Music in Me* parçasının Bölüm 1'i karşılaştırmalı incelendiğinde, kaynak metnin abacc, erek metnin ise aabbb kafiye düzeniyle gerçekleştiği görülmektedir (Tablo 4). Farklı bir düzende olmasına rağmen erek metinde kafiye uygulaması tutarlı bir çeviri yapıldığını göstermektedir. Ayrıca erek metinde kafiye düzeni değişimi, *yerine koyma* çeviri stratejisini de pekiştirmektedir. Aynı şekilde Nakarat 1 kısmı incelendiğinde, aabccb kafiye düzeni aabaab şeklinde aktarılarak (Tablo 5) erek metinde de yine tutarlılık sağlanmıştır.

⁷ Türkçe şarkının notalarına erişim sağlanamadığı için, İngilizce şarkı kesitlerine denk gelen Türkçe şarkı sözleri dinleme sürecinden algılandığı şekilde sunulmuştur.

Kaynak Metin	Kafiye Düzeni	Erek Metin	Kafiye Düzeni
You know the words "once upon a time"	a	Benim için bir zamanlar hayaldin	a
Makes you listen, there's a reason	b	Gördüğüm rüya sendin	a
When you dream, there's a chance you'll find	a	Hayaldin, seni şimdi buldum	b
A little laughter	c	Aşık oldum	b
Or happy ever after	c	İçimde ritmi duydum	b

Tablo 4. Kaynak Şarkı Bölüm 1 Kafiye Düzeni Karşılaştırması

Kaynak Metin	Kafiye Düzeni	Erek Metin	Kafiye Düzeni
When I hear my favorite song	a	Ben aşkını istedim	a
I know that we belong	a	Hep seni bekledim	a
You are the music in me	b	İçimdeki müzik sensin	b
Yeah, it's livin' in all of us	c	Seninle doğmuş gibiyim	a
And it's brought us here because	c	Hep seni bekledim	a
Because you are the music in me	b	Çünkü duyduğum müzik sensin	b

Tablo 5. Kaynak Şarkı Nakarat 1 Kafiye Düzeni Karşılaştırması

4. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sonuç olarak, *You Are The Music in Me* ve Türkçe çevirisi *İçimdeki Müzik Sensin*, Low'un çeviri stratejileri ve Pentatlon İlkesi bağlamında ele alınıp sözmerkezci-müzikmerkezci spektrumdaki konumu araştırılmıştır. Bu doğrultuda, öncelikle çeviri stratejileri açısından 65 dize içerisinde 32 kez *yerine koyma* stratejisinin tercih edildiği görülmektedir. Çeviri stratejisinin ise sıkça tekrarlanan arka nakarat kesitlerinde kullanıldığı gözlemlenmiş ve bu tekrarlamalar nedeniyle 27 gibi yüksek bir sayıya erişebilmiştir. Nitekim *yerine koyma* stratejisiyle değiştirilen şarkı sözleri değerlendirildiğinde, "müzik" ve "aşk" olguları arasındaki bağlantının sağlandığı görülmektedir. Buradan hareketle, çeviri işlemi sonrasında şarkı sözlerinin çoğunlukla değiştirildiği, ancak anlamın aktarıldığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla, bu stratejinin sıklıkla kullanımı 'anlam odaklı' bir çeviri işlemi yapıldığını ortaya koymaktadır.

Kaynak ve erek şarkılar, beş kriterden oluşan Pentatlon İlkesi bağlamında incelendiğinde ise daha karmaşık bir yapı ortaya çıkmaktadır. İlk olarak şarkı boyunca uzun sesletimli notaların üzerine bu sesletime uygun heceler tercih edilmesi nedeniyle *söylenebilirlik* kriterine yüksek bir öncelik verildiği düşünülmektedir. Ancak erek metinde yer verilen bazı ifadelerde hece sayısının kaynak metne oranla daha fazla olması, okumayı hızlandırarak bu kriterin tümüyle uygulanamadığına işaret etmektedir. Kaynak şarkı sözünde yansıtılan aşk ile müzik arasındaki bağlantı, değiştirilen ifadelerin sıklığına rağmen erek metinde de karşılık bulmuştur. Özellikle şarkı adında kaynağa sadık bir çeviri yapılması ve erek şarkı sözlerinde çoğunlukla “aşk”, “müzik”, “ritim” vb. anahtar sözcüklere yer verilmesi *anlam* kriterinin önceliklendiğini düşündürmektedir. Türkçe sözdizimine uygun tümceler kullanılması ve *söylenebilirlik* kriteri kapsamında da belirtildiği üzere, uzun sesletimli heceler uygun notalara denk getirilmesi sayesinde erek şarkı sözleri doğal şarkı akışında anlaşılmaktadır. Böylelikle *doğallık* kriterinin sağlandığını söylemek mümkündür. Kaynak şarkıdaki melismalar ve tekrarlanan notalar sayesinde ise erek şarkıdaki nota değerleri ve hece sayıları yüksek oranda eşleşerek ritmin korunabilmesine olanak sağlamıştır. Bu doğrultuda, ritim kriterine de yüksek öncelik verildiği düşünülmektedir. Son kriter olan *kafiye* kapsamında ise, şarkının melodisi, ritmi ve anlamına uygun olarak değişiklik yapıldığı, ancak kaynak ile erek arasında bir denklik bulunmadığı gözlemlenmiştir.

Buradan hareketle, beş disiplinde yarışan bir pentatlon atletine benzetilen şarkı çevirmeni, İlke kapsamındaki *söylenebilirlik*, *anlam*, *doğallık* ve *ritim* kriterlerinde yüksek skorlar elde edebilmiştir. Low’a göre temel görevi niteliği taşımayan *kafiye* kriterinde ise değişiklik yapma yolu izlemiştir, buna rağmen erek şarkı sözünde yeni kafiye düzeni kurmayı ihmal etmemiştir. Melodi ve metin düzeylerini bir arada ele almayı gerektiren şarkı çevirisinde bürünü göz önünde bulundurarak pentatloncu bir düşünce yaklaşımını benimsemiştir.

SONUÇ

Sonuç olarak, hem çeviri stratejileri hem de Pentatlon ilkesinin beş kriteri üzerinden bir değerlendirme yapıldığında, *anlam* incelemesi şarkı çevirisini sözmerkezci tarafa yaklaştırırken; yerine koyma stratejisinin çokluğu, *söylenebilirlik*, *doğallık*, *ritim* ve *kafiye* incelemeleri müzikmerkezci tarafa yoğun bir ağırlık verildiğine işaret etmektedir. Böylelikle, *You Are The Music in Me* şarkısının *İçimdeki Müzik Sensin* adlı Türkçe aktarımında, müzikmerkezci bir çeviri yapıldığı söylenebilmektedir:

**Görsel 7. İçimdeki Müzik Sensin Çevirisinin
Sözmerkezci-Müzikmerkezci Spektrumdaki Konumu**

Bu nedenle, kaynak parçadaki müzikal niteliği erek dizgede yeniden oluşturması bu işlemin bir çeşit yeniden yazım çalışması niteliğinde olduğunu göstermektedir. Kaynak *skoposa* uygun olarak “aşk” ve “dostluk” gibi temaları aktarmayı amaçlayan erek şarkının, melodi düzeyinde aynı duygusal yankıyı uyandırması yeniden yazım özelliğine işaret ettiğini söylemek mümkündür. Dilsel

boyutta yerine koyma, uyarılma gibi uygulamaların yanı sıra ritmik düzeyde hece sayısı, kafiye değişiklikleri şarkı çevirisinin bir yeniden yazım örneği olabileceği görüşünü desteklemektedir.

Kısacası, bir şarkı çevirisinin metin ve melodi düzeylerini barındırması nedeniyle, hem dilsel öğeleri hem de melodi, ritim ve tonlama öğelerini içeren Pentatlon İlkesi bağlamında yapılacak bir değerlendirmenin Türkçe şarkı çevirisi alan yazınında kapsayıcı bir yöntem olduğu görülmüştür. Son zamanlarda şarkı çevirisine yönelik ilginin de artmasıyla birlikte, Pentatlon İlkesinin bu alanda inceleme yapmayı planlayan araştırmacılara yeni bir bakış açısı kazandırabileceği ve yeni çalışmalar aracılığıyla alan yazına katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- American Music Awards. <https://www.theamas.com/winners-database/?winnerKeyword=&winnerYear=2007>. Erişim tarihi: 31.01.2024.
- Genius Lyrics. <https://genius.com/Zac-efron-and-vanessa-hudgens-you-are-the-music-in-me-lyrics>. Erişim tarihi: 02.04.2024.
- High School Musical Wiki. https://high-school-musical.fandom.com/wiki/High_School_Musical_Around_the_World. Erişim tarihi: 13.03.2024.
- Kaleş, Damla (2015). *Translation and Adaptation of English Song Lyrics into Turkish between 1965 and 1980: Analysis within the Framework of Polysystem Theory and Song Translation Strategies*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Larson, Paloma Miya (2016). The Mixed Race Mouse: Discovering Mixed Race Identity in Disney Channel Programs from High School Musical to K.C. Undercover. *Berkeley Undergraduate Journal*, 29(2), 1-38.
- Low, Peter (2005). The Pentathlon Approach to Translating Songs. *Song and Significance*. Amsterdam ve New York: Rodopi, 185-212.
- Low, Peter (2013). When Songs Cross Language Borders: Translations, Adaptations and 'Replacement Texts'. *The Translator*, 19(2), 229-244.
- Low, Peter (2017). *Translating Song: Lyrics and texts*. Londra ve New York: Routledge.
- Pesen, Alaz (2022). Singability and Naturalness in Opera Translation. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi*, 17, 1-18.
- Sørenssen, Ingvild Kvale (2018). Disney's High School Musical and the construction of the tween audience. *Global Studies of Childhood*, 8(3), 213-224.
- Symonds, Dominic (2017). 'We're All in This Together': Being Girls and Boys in High School Musical (2006). In *The Disney Musical on Stage and Screen: Critical Approaches from 'Snow White' to 'Frozen'*. Bloomsbury, 169-184.
- Thomas, Scott (2007). *All in This Together: The Unofficial Story of "High School Musical"*. Toronto: ECW Press.
- Yılmaz, Selim ve Uras Yılmaz, Arsun (2006). Konuşma Dili Olarak Türkçe'nin İki Temel Alanda İncelenmesi: Tonlama ve Sözceleme. *İ.Ü. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XXXV, 197-228.

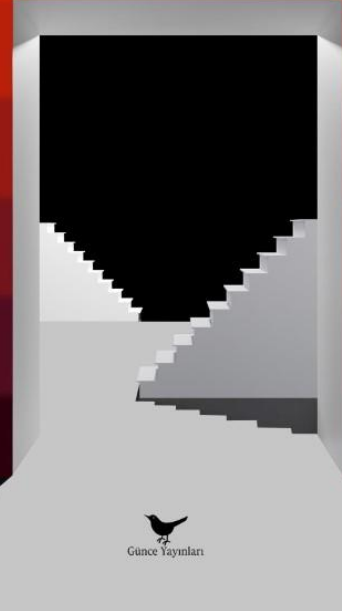
27 MAYIS DARBESİ'NİN TÜRK ROMANINA YANSIMASI

DR. FERHAT ÇETİNKAYA

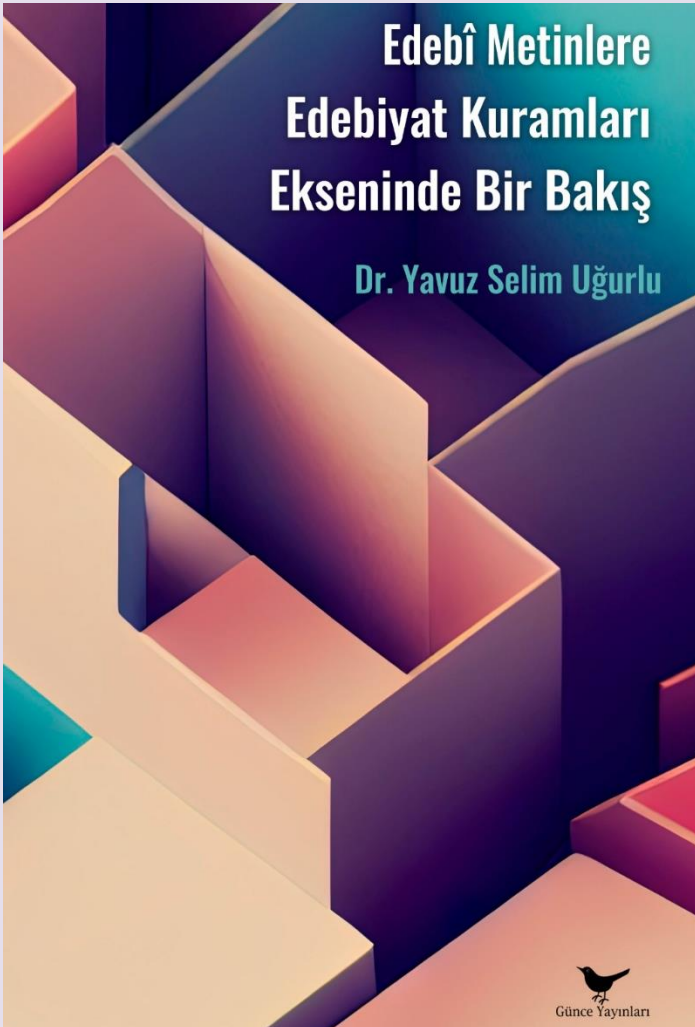
Türk Romanında Arzunun Görüngüleri

Ömriye Bayrak

Edebî Metinlere Edebiyat Kuramları Ekseninde Bir Bakış

Dr. Yavuz Selim Uğurlu

Ertuğrul Gazi Derhem

Türk Romanında Narsisizm

